

دو سال گذشت برجام با اقتصاد ما چه کرد؟

روز بعد-27 دی 94- روزنامه‌های زنجیره‌ای به صف شدند و با تیترهایی همچون «تحریم‌ها به تاریخ پیوست»...

روز بعد-27 دی 94- روزنامه‌های زنجیره‌ای به صف شدند و با تیترهایی همچون «تحریم‌ها به تاریخ پیوست»؛ «تاریخ پیوست»؛ «فروپاشی تحریم‌ها»؛ «صبح بدون تحریم»؛ «هم رفت»؛ «توافقات سیاسی و اقتصادی با لغو تحریم‌ها»؛ «شکست پیروزی تدبیر بر تحریم‌ها»؛ «تحریم تمام شد»؛ «تحریم، خلاص شدیم»؛ «تحریم، تمام شد»؛ «برچیده شدن طرف تحریم‌ها»؛ «روز شکست حصر اقتصادی»؛ «... با آب و تاب به بررسی نتایج این توافق پرداختند. برخی دولتمردان در کنار رسانه‌های زنجیره‌ای مدعی اصلاحات نیز در معرفی برجام از تعبیری همچون «افتح و الغتوح»؛ «آفتاب تابان»؛ «معجزه قرن»؛ «بزرگ‌ترین دستاورد تاریخ ایران»؛ «نشانه تسلیم همه قدرت‌های بزرگ در برابر اراده ملت»؛ «ورق و نفع ایران»؛ «پیروزی بزرگ»؛ «از فتح خرمشهر»؛ «... استفاده کرده و با غرور و نخوت، آن را ثمره کاردانی و تدبیر خود دانستند.»

و عده‌های اقتصادی دولتمردان تمامی امور را به برجام گره زده و تاکید کردند که با امضا و اجرای برجام، تمامی مشکلات حتی مشکل آب خوردن مردم نیز رفع خواهد شد. به این موارد دقت کنید:

- تمام تحریم‌های بانکی، بیمه‌ای، مالی، حمل‌ونقل، پتروشیمی، فلزات سنگین و تحریم‌های اقتصادی به طور کامل لغو خواهد شد و نه تعلیق (روحانی، تیرماه 94)

- امروز تحریم‌ها، حتی تحریم‌هایی که مربوط به موضوع هسته‌ای نبوده برداشته شده و این مسئله نیز اعلام شده است. (روحانی، 16 اسفند 94)

- تحریم‌های ظالمانه باید از بین برود تا سرمایه بیاید و مشکل محیط زیست، اشتغال، صنعت و آب خوردن مردم حل شود، منابع آبی زیاد شده و بانک‌ها احیا شوند (روحانی، خرداد 94)

- سال 94 با توافق هسته‌ای بذر اقتصاد ایران به ثمر می‌نشیند (علی طیب‌نیا، وزیر اقتصاد دولت یازدهم)

- با لغو تحریم‌ها یک‌ساله به شرایط پیش از تحریم‌ها بازمی‌گردیم. (مسعود نیلی، مشاور اقتصادی رئیس‌جمهور)

- امسال (سال 94) اقتصاد ایران بعد از توافق هسته‌ای شکوفا خواهد شد. (سیف، رئیس‌بانک مرکزی)

- منتظر هجوم سرمایه‌های خارجی بعد از توافق هسته‌ای باشید. (اکبر ترکان، رئیس‌مناطق آزاد دولت یازدهم)

- اکنون کشور از بیکاری رنج می‌برد، جوانان مشکل عدم استطاعت مالی برای ازدواج دارند و دولت وظیفه دارد این مشکلات را برطرف کند و امیدوارم با لغو تحریم‌ها این مشکلات برطرف شده و کارهای عمرانی نیز با سرعت بیشتری انجام شود. (علی یونسی، دستیار رئیس‌جمهور)

- باید تحریم‌ها برداشته شود تا پروژه‌های عمرانی را تکمیل کنیم. (نوبخت، معاون رئیس‌جمهور)

- بعد از توافق منتظر رشد اقتصادی، کاهش تورم و خروج از رکود باشید. (محمد نهاوندیان)

- اکنون که زنجیره‌های تحریم از پای اقتصاد ایران گسسته شده و عزت و استقلال کشور نمایان گشته است، اکنون زمان ساختن و بالیدن است. (روحانی، دی 94)

- ما در سال 95 بهاری را آغاز می‌کنیم که در آن بانک‌ها و بیمه‌های ما تحریم نیستند و می‌توانیم با کشورهای مختلف تجارت داشته باشیم و سرمایه‌گذاری‌ها در کشور ما آغاز شده و قراردادهای بسیار مهمی در سطوح مختلف با کشورهای دنیا به امضا رسیده است. (روحانی، 26 اسفند 94)

- تحریم‌های بانکی، مالی، پولی، نفتی، پتروشیمی، بیمه، حمل‌ونقل و همه تحریم‌های هسته‌ای برداشته شد و شرایط برای فعالیت اقتصادی مردم ما آماده‌تر شد. (روحانی، فروردین 95)

- فقط سه ماه از اجرای برجام گذشته اما برخی فکر می‌کنند 30 سال گذشته است. در این سه ماه ببینید چه گشایش‌های فراوانی ایجاد شده است؟ (روحانی، فروردین 95)

- توافق هسته‌ای موجب خروج سریع کشور از رکود خواهد شد. (محمد علی نجفی، دبیر وقت ستاد هماهنگی اقتصادی دولت)

خسارت تأخیر روزانه!

در کنار این وعده و وعیده‌ها، برای تحت فشار قرار دادن نهادهای تصمیم‌گیر و همچنین ایجاد نگرانی در افکار عمومی، هشدارهایی نیز داده می‌شد. برای مثال ادعا شد که هر روز تأخیر در رسیدن به توافق و اجرای آن خسارت‌های مالی بزرگی به کشور وارد می‌کند. به این نمونه‌ها توجه کنید:

- خسارت تأخیر اجرای برجام، روزانه 400 میلیارد تومان
- هزینه اجرایی نشدن برجام در گفت‌وگو با ترکان: هر روز تأخیر، 100 میلیون دلار ضرر
- تأخیر در اجرای برجام برای اقتصاد مشکل‌ساز است (روحانی در همایش صنعت و تجارت)
- روایت (سیروس) ناصری از تأخیر 22 روزه در اجرای برجام؛ 2 هزار و 500 میلیون دلار ضرر کردیم.

اسب زین شده و افسار پاره

روزنامه کیهان - 15 فروردین 94- چند ماه پیش از امضای برجام، در مطلبی با عنوان «بردا» برد نتیجه داد هسته‌های می‌تواند تحریم‌ها را می‌ماند؛ نوشت: «با توجه به محتویات توافق، این نتیجه به دست می‌آید که آنچه طرف غربی در این مذاکرات به دست آورد، شفاف، قابل شمارش و الزام آور است و در مقابل آنچه ما به دست آوردیم مبهم و قابل تفسیر است».

در همان ایام - فروردین 94- حسین شریعتمداری «مدیر مسئول کیهان» اشاره به بیانیه مشترک قرائت شده در پایان مذاکرات ایران و 5+1 که از سوی محمدجواد ظریف وزیر امور خارجه و فدریکا موگرینی مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا، تأکید کرد: «در یک کلمه باید گفت که اسب زین شده را داده‌ایم و افسار پاره تحویل گرفته‌ایم».

منتقدان برجام از همان ابتدا و به دفعات و با دلایل کارشناسی اعلام کردند که برجام «اقدامات نقد ایران در مقابل وعده‌های نسیه طرف مقابل» است. منتقدان تأکید کردند که دولت ایران می‌تواند با «بایست قبل از امضای توافق، قواعد بدیهی همچون «توازن تعهدات» و «بینی برگشت» پذیرد امتیازات واگذار شده در صورت نقض عهد» را به جهت حفظ منافع ملی و عزت مردم کشورمان رعایت کند.

اما برخی مقامات ارشد دولت آقای روحانی و رسانه‌های به ظاهر حامی دولت با شانه خالی کردن از پاسخ کارشناسی به انتقادهای، با فحاشی، منتقدان را به جهنم حواله دادند.

انکار وعده‌ها

همان‌طور که قابل پیش‌بینی بود، آمریکا در دولت باراک اوباما مودب! و باهوش!- به تعبیر مقامات ارشد دولت آقای روحانی- در اولین روز اجرا-دی ماه 94- برجام را نقض کرد. وزارت خزانه‌داری آمریکا با صدور بیانیه‌ای از افزودن نام شرکت‌ها و افراد جدید به فهرست تحریم‌های ایران به واسطه ارتباط با برنامه موشکی ایران خبر داد. پس از آن، سریال نقض برجام توسط دولت اوباما با غارت ۲ میلیارد دلاری اموال ایران، تمدید قانون تحریمی آیسا، تصویب قانون محدودیت ویزا، تصویب بیش از ۸۰ طرح ضدایرانی در کنگره آمریکا و پابرجا ماندن تحریم سوئیفت و... ادامه یافت.

باراک اوباما مؤدب! در آبان سال ۹۵ و در واپسین روزهای ریاست‌جمهوری خود، قانون وضعیت اضطراری علیه ایران را تمدید کرد. در همان ایام برخی رسانه‌ها نوشتند: «اوباما با این کار آخرین لگد را به برجام زد».

در حالی‌که ترامپ در رقابت‌های ریاست‌جمهوری سال گذشته، سیاست‌های دولت اوباما را زیر سؤال برده بود در موضوع ایران، مسیر اوباما را ادامه داد.

وی در تکمیل قانون محدودیت ویزای دولت اوباما، قانون جنجالی محدودیت مهاجرت را امضا کرد و در ادامه اقدامات ضدایرانی اوباما، قانون سیاه چاله تحریم- یا همان مادر تحریم‌ها- را امضاء کرد.

آمریکا - چه در دولت اوباما و چه در دولت ترامپ- هیچ‌گاه به تعهدات خود عمل نکرد.

روزنامه زنجیره‌ای آفتاب یزد در روزهای گذشته در مطلبی نوشته بود: «ایالات متحده نیازی به کنار رفتن از برجام ندارد، چراکه در دو سال گذشته آنها به تعهدات خود در برجام چندان پایبند نبودند... نه تنها بانک‌های آمریکا که برخی بانک‌های اروپایی و چینی نیز از تبادل با ایران سر باز می‌زنند... اروپایی‌ها نتوانستند آن‌طور که باید و شاید در پیشبرد اهداف برجام در حوزه‌های اقتصادی اقدام کنند. خبری از سرمایه‌گذاری‌های کلان یا گشایش اعتبار با بانک‌های بزرگ این قاره نبوده است».

دستاورد تقریباً هیچ

به ادعای مقامات ارشد دولت، برجام تقریباً هیچ دستاوردی برای کشورمان نداشت. اما متأسفانه دولتمردان علیرغم ادعای به این مسئله، به‌جای تغییر رویه و عذرخواهی و تلاش جدی برای جبران خسارت‌های محض برجام، به انکار وعده‌ها روی آوردند. به این موارد توجه کنید:

- مردم بعد از توافق هسته‌های ایران انتظار بیش از حد از اقتصاد نداشته باشند. (محمد باقر نوبخت، معاون

رئیس‌جمهور)

- به برجام نگاه اقتصادی نداشته باشید. (بعیدی‌نژاد، عضو سابق تیم مذاکره‌کننده هسته‌ای و سفیر فعلی ایران در لندن)

- توافق هسته‌ای باعث گشایش در همه حوزه‌های اقتصادی نمی‌شود. (محمدرضا نعمت‌زاده، وزیر صنعت دولت یازدهم)

- مشکلات اقتصادی ما به واسطه تحریم آغاز نشده است که بخواهد با حذف تحریم‌ها زمینه‌ای برای حل‌وفصل همه مشکلات فراهم شود، (علی‌طیب‌نیا، وزیر اقتصاد دولت یازدهم)

- بازار مسکن داخلی است و توافق هسته‌ای خیلی نمی‌تواند تأثیر مستقیمی بر روی این بازار داشته باشد. (عباس آخوندی، وزیر راه و شهرسازی)

- از سوئیفت انتظار معجزه نداشته باشید. (مدیرکل بین‌الملل بانک مرکزی دولت یازدهم)

روزنامه زنجیره‌ای آرمان نیز در روزهای گذشته در مطلبی نوشته بود: آقای روحانی نسبت به دستاوردهای برجام خیلی خوشبین بود و به همین دلیل وعده‌هایی به مردم داد که در عمل تاکنون محقق نشده است.

دلار 1000 تومانی!

بزرگان مدعی بودند که در هر روز پس از اجرای توافق، 170 میلیون دلار عاید کشور خواهد شد! یعنی حدود 5 میلیارد دلار در هر ماه و بالغ بر 60 میلیارد دلار در هر سال. اکنون که دو سال از اجرای برجام می‌گذرد، با حساب سرانگشتی باید 120 میلیارد دلار (معادل 480 هزار میلیارد تومان) پول به کشور آمده باشد.

هیاهوی بزرگان برجام کار را به جایی رساند که برخی از مردم برای شادی به خیابان‌ها آمده و در جشن‌های کذایی، هر دلار را با اسکناس 1000 و 500 تومانی مقایسه می‌کردند و تصور می‌شد ارزش پول ملی و قدرت خرید مردم، 4 تا 8 برابر افزایش خواهد یافت.

اکنون از شبی که عده‌ای با اسکناس یک دلاری آمریکا و هزار تومانی و پانصد تومانی ایران در خیابان‌های تهران می‌رقصیدند رسیده‌ایم به معامله یک دلار آمریکا در برابر 4400 تومان! این در حالی است که در روز اجرای برجام-دی ماه 94- قیمت دلار حدود 3500 تومان بود و این بدین معنی است که ارزش پول ملی حدود 30 درصد کاهش پیدا کرده است.

لازم به ذکر است که روحانی در دوره تبلیغات انتخابات ریاست‌جمهوری سال 92 گفته بود: اگر می‌خواهید ریال ایرانی به جای اول خود و گذرنامه ایرانی به احترام خود برگردد... پای صندوق آراء بشنابید.

برجام و اشتغال

روحانی- دی ماه 95- در نشست خبری گفت: یکی از اهداف بزرگ ما در مسئله برجام ایجاد اشتغال برای جوانان بود.

وبگاه شبکه خبری بلومبرگ-شهریور 96- در گزارشی به نقل از بررسی‌های مشترک موسسه نظرسنجی ایران-پل؛ مستقر در تورنتو کانادا با وبگاه بورس و بازار؛ از عدم اشتغال‌زایی پس‌برجامی در ایران خبر داد.

علی‌ربیع‌وزیر کار- شهریور 96- گفت: طی سال‌های گذشته سیاست اشتغال اعمال نشده، این در حالی است که هم‌اکنون ۳ میلیون و ۳۰۰ هزار بیکار داریم که اگر سیاست اشتغال نداشته باشیم، به هیچ‌کجا نمی‌رسیم. امروز دیگر یک درصد رشد، ۱۰۰ هزار شغل ایجاد نمی‌کند. در بهترین حالت اگر رشد ادامه یابد، سالانه ۴۰۰ هزار شغل خواهیم داشت، در حالی که سالانه ۶۰۰ هزار شغل کسری داریم.

در حال حاضر با گذشت دو سال از اجرای برجام، با خروج میلیارد‌ها دلار ارز از کشور بابت واردات کالاهای مصرفی و غیرضروری، کشورهای خارجی به سود هنگفتی دست یافتند ولی اقتصاد کشورمان همچنان با مشکلات بانکی و کاهش سرمایه‌گذاری دست و پنجه نرم می‌کند.

روزنامه فرهیختگان- آذر 96- با اشاره به تراز تجاری منفی 4 میلیارد دلاری نوشت: طبق آمار گمرک در هشت ماهه امسال واردات با رشد حدود 17 درصدی مواجه شده است. در همین مدت نیز صادرات کاهش حدود 21 درصدی را تجربه کرده است... ما نه تنها نتوانسته‌ایم مشکل رکود داخلی را حل کنیم تا امکان صادرات به وجود بیاید، بلکه سیستم تجارت خارجی را نیز نتوانسته‌ایم رونق دهیم. با وجود این مسائل پیش‌بینی می‌شود در ماه‌های آینده وضعیت تراز تجاری منفی‌تر از این مقدار نیز خواهد شد.

تورم 2 رقمی

پایگاه خبری یورونیوز- تیرماه 96- در گزارشی نوشت: تورم هنوز پابرجاست و قیمت‌ها همچنان بالا می‌رود.

در روزهای گذشته بانک مرکزی نیز در گزارشی اعلام کرد: نرخ تورم در دوازده ماه منتهی به آذرماه ۱۳۹۶ نسبت به دوازده ماه منتهی به آذرماه ۱۳۹۵ معادل ۱۰ درصد است. گفتمانی است بانک مرکزی نرخ تورم آبان ماه را 9/9 درصد اعلام کرده

بود.
این در حالی است که مقامات ارشد دولت، کاهش نرخ تورم را از ملامت‌ترین دستاوردهای برجام معرفی می‌کردند.
پایان حفظ برجام به هر قیمت!
متأسفانه رویکرد «حفظ برجام به هر قیمت»؛ از سوی دولتمردان موجب از بین رفتن فرصت‌ها شده است.
روزنامه آرمان در روزهای اخیر در مطلبی نوشته بود: «برای حل مسائل اقتصادی نظیر کاهش بیکاری، کنترل تورم و افزایش تولید، نیازی به هیچ‌گونه اصلاحات نیست. حتی اگر اصلاحاتی هم نیاز باشد، تغییر ترکیب مجموعه تصمیم‌گیرندگان و مشاوران اقتصادی دولت است به‌گونه‌ای که مجموعه جدید، اولویت را به استفاده از امکانات داخلی بدهد».
اکنون تعلیق و انتظاری که به جان فعالان اقتصادی و تولیدکنندگان و مدیران ما افتاده، مجال حرکت و خلاقیت را از آنان گرفته است.
بسیاری از کارشناسان تاکید دارند که شرط عبور از مشکلات اقتصادی فعلی، توجه به سیاست‌های اقتصاد مقاومتی است. این در حالی است که متأسفانه اکنون حدود 4 سال پس از ابلاغ سیاست‌های اقتصاد مقاومتی، اجرای این سیاست همچنان روی کاغذ مانده است.
در حال حاضر مهار و هدایت نقدینگی حدود 1400 هزار میلیاردی از دلالی و سوداگری تورم‌آفرین به سمت فعالیت اقتصادی سالم به ویژه ساخت‌وساز مسکن - که چرخ 250 شاخه شغلی و صنعتی را می‌چرخاند - می‌تواند همزمان درمان‌کننده معضل بیکاری و رکود و مسکن باشد و بخشی از تورم را نیز مهار کند؛ مشروط بر اینکه دولت تامین سود صاحبان سرمایه را تضمین نماید. این مهم را حتی برخی حامیان دولت نیز متذکر شده‌اند.